

KARACABEY YARIMKAN ARAP ATLARININ BEDEN ÖLÇÜLERİ VE FORMLARI ÜSTÜNDE ARAŞTIRMALAR

Dr. Emin ARITÜRK

Eldeki kayıtlara göre, Karacabey harası 1924 yılından önce «Çiftlikatı Hümayun» adı altında çalışmaktaydı. O zaman yetiştirilmekte olan hayvan ırkları at, karışık kanlı yerli sığırlar, manda ve koyundu. Atlar genel olarak gece ve gündüz ılgı halinde merada bulundurulurdu ve yetiştirme ilmi esaslar dahilinde yürütülmezdi.

Çiftlik için bir ara Macaristandan Macar atları satın alınmış, bu yabancı kan atlar, o güngü yerli ve arap kanını taşıyan karışık kanlı atları onarmak maksadıyla bunlara karıştırılmıştı. Çiftlik hayvanlarını, halk hayvanlarından ayırmak, karışmamasını sağlamak amacıyla hara at materyalına kızgın demirle «Karacbey Çiftlikatı Humayunu» damgası vurulmaya başlanmıştır. Fakat müessesedeki yetiştirme halkın pirimitif ve basit yetiştiriciliğinden farklı değildi. Buna rağmen çiftlik nazırları 1 — Ağır ziraat ve koşum hayvanı, 2 — Hafif koşum ve binek hayvanı tipi, yetiştirilmesini taşarlamışlardı ve bu tip hayvanları yetiştirebilmek için muhakkak surette yabancı memleketlerden AĞIR CÜSELİ damızlıklar getirtmek fikri kabul edilmiş, tesalüpte kullanmak gayesile 1881 yılında Fransa'dan PERŞERON ırkından bir aygırla, bir kısarak getirtilmişti.

Daha sonra ÇİFTLİKATI HÜMAYUN MÜDÜRLERİNDEN ARİS efendi tarafından Alman Ziraat Bakanı Herr Mayer vasıtasile HANNOVER atı, 1908 de yine çiftlik müdürü Emin bey tarafından Arap, 1912 de de bir Anglo-norman aygırı satın alınarak tesalüpte kullanılmıştı. Bu karışık at materyali 1920-1922 yıllarında 157 baş'a kadar yükselmişti. Fakat bu atlar sabit ve iyi ırk karakterleri göstermiyorlardı, yani heterojen yapılı idiler. Sonraları iyi karakterde atlara sahip olma ihtiyacı duyulmuştu. Fakat iyi vasıfta at, eldeki damızlık materyalından yetiştirilemezdi.

Harada 1924 yılında Cumhuriyetle beraber, memleket ihtiyaçlarına cevap verecek ve ilmi bir tarzda yetiştiricilik yapmak hususunda karara varıldığını yine kayıtlardan öğrenmekteyiz. Bu maksatla mem-

leket dahilinden 7 baş safkan ve yarımkan arap aygırıyla 75 baş karışık kanlı, fakat iri, kemikli ve cüsseli kısraklar mübayaaya edilmmiştir. Aynı yıl içerisinde Macaristandan bir baş safkan arap aygır da satın alınmıştır.

1924 senesinden sonra çifteler harasının lağvedildiğini görüyoruz. Sebep, haranın yol güzergahında bulunması dolayısıyla hayvanların sarı hastalıklarla her zaman karşı karşıya gelebilecekleridir. Çifteler harasındaki mevcut at materyali Karacabey harasına devredilmiştir. Yalnız birkaç baş aygır Mahmudiye aygır deposunda alıkonmuştur. Karacabey harasına devredilen çifteler damızlık at materyali aşağıda gösterilmiştir :

- 7 adet muhtelif ırktan aygır
 88 » Ekserisi yarımkan olmak üzere mahalli ve muhtelif ırklardan ana kısrak,
 36 » Muhtelif ırklardan dişi tay (1921, 1922 1923 doğumlu)
 22 » Muhtelif ırklardan erkek tay (1923 doğumlu)
 21 » Muhtelif ırklardan dişi tay (1924 doğumlu)
 21 » Muhtelif ırklardan erkek tay (1924 doğumlu)

Yukarıda kaydettiğimiz tarihi bilgilere göre bugünkü Karacabey yarımkan arap atının esasını, temelini o günkü çifteler harasından Karacabeye devredilen karışık kanlı bir materyal teşkil etmektedir. Yine hara kayıtlarına göre Karacabey atının meydana gelmesinde, o tarihlerde Urfadan satın alınarak haraya getirilen 5 baş safkan arap aygır'la 10 baş safkan arap kısrakının rolü olmuştur. Bunlardan bir kaçının adını veriyoruz :

A) Aygırlardan : 1 --- Übeyyan (1923 doğumlu) 2 --- Küheylan (1910) 3 --- Ferhan (1921). Bilhassa bunlardan FERHAN (ana : Dehmanülamir. Baba : Seklavi) Kb. Yarımkan arap atının oluşunda müessir olmuştur.

B) Kısraklara gelince :

- 1 --- Seklavi (1923 doğumlu) -- Ana : Şeklavi Şiayfi, baba : Seklavi Şiayfi,
 2 --- Necmiye (1921) — Ana : Küheyletülrak .Carcariye, Baba : Hüheylan Nevvak,
 3 -- Kırşemsa (1921)
 4 --- Hamde (1923)
 5 -- Suade (1921)
 6 --- Subeyhi (1922) dir.

Görülüyor ki Karacabey atı veya eski deyimile Karacabey Yk.ı denen at tipi, yukarıda belirttiğimiz gibi 1924 senesinde Karacabey hara-

nda mevcut yerli ve kökenleri kesin olarak bilinmeyen karışık kanlı kısırak materyali ile Çifteler harasından devredilen dişi damızlık materyale safkan arap vermek suretile uzun seneler içinde yorucu bir mesai sonunda meydana getirilmiştir. Yani burada, bir nevi çevirme-emezlemesi tatbik edilmiştir.

Bu at nümunesinin meydana getirilme gayesi, memleketin muhtaç olduğu koşum, iş ve binek hayvanı ihtiyacını giderecek orta ağırlıkta cüsseli, derin ve yemden faydalanma kabiliyeti yüksek, kötü şartlara ve hastalıklara karşı dayanıklı ve iklimine uyma kabiliyeti iyi, sağlam konstitüsyonlu bir ziraat hayvanı elde etmektir.

Bugün harada bu karakterleri taşıyan 9 baş yarımkarı arap aygırıyla 136 baş anaç kısırak, 10 baş damızlık'a namzet dişi tayla 86 tane küçük yaşlı tay mevcuttur. Ayrıca yetiştirme hakkında bir fikir vermesi bakımından, aşağıda kuruluştan bugüne kadar müessesede yetiştirilen yarımkarı arap atlarından damızlığa ilâve olunanların sayılarını seneler üzerinden veriyoruz :

Yıl	Aygır	Kısırak	Tay
1926	—	45	39
1927	1	—	33
1928	1	—	27
1929	—	43	1
1930	—	9	—
1932	—	9	—
1933	1	7	24
1934	—	26	6
1935	—	—	3
1936	—	5	39
1937	—	14	—
1938	1	2	22
1940	—	17	4
1941	1	13	57
1943	—	—	57
1944	—	6	37
1945	3	12	—
1946	3	7	—
1947	2	20	—
1948	2	10	5
1949	2	20	31
1950	1	21	80
1951	1	—	—
1952	1	—	68

Karacabey harasına dış memleketlerden satın alınarak hara damızlık kadrosuna ilâve olunan safkan arap mevcudu aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Yıl	Aygır	Kısrak	Tay
1931	—	5	—
1933	6	8	—
1936	2	—	—
1939	1	—	—

Karacabey harasına kuruluştan bugüne kadar yurt içinden muayyene edilerek damızlığa katılan safkan arapların mevcudu ise :

Yıl	Aygır	Kısrak	Tay
1926	19	16	—
1927	—	2	—
1928	1	4	—
1929	—	1	—
1931	1	—	—
1932	1	—	—
1937	—	1	—
1946	1	—	—

Çizelgelerin tetkikinden anlaşıldığına göre muhtelif tarihlerde gerek yurt dışından gerek yurt dahilinden olsun, hara damızlık materyalini hem takviye ve hemde mevcudun seviyesini daha yüksek tutmak amacıyla satın almalarından çekinilmemiştir. Bu hareket, biryandan haranın safkan arap yetiştirmesinin iyi bir seviyeye ulaşmasına, diğer taraftan da haranın elde mevcut yerli, karışık kanlı kısraklarından en uygun ve maksada elverişli olanlar seçilerek safkan arap aygırlarıyla birkaç nesil birleştirilerek iyi bir yarımkan arap nümunesi elde edilmesine hizmet etmiştir. Karacabey harasında safkan ve yarımkan arap (Karacabey atı) atı yetiştiriciliği üzerinde bilgili ve plânlı bir çalışmanın yapıldığını görmekteyiz. Bu çalışmalarda memleket ekonomisi ve ziraatının gerektirdiği şartların da gözden uzak tutulmadığını müşahade etmekteyiz. Bu durum bilhassa haranın gayesine varmadaki yolu hiç şüphesiz kısaltmıştır. Yalnız Karacabey atı (yarımkan arap) yetiştiriciliğine baştan kalıtsal kudretleri yüksek yarımkan kısraklara gereği gibi yer verilmemiştir. Bu ise biraz daha zaman kaybına sebep olmuştur.

Bugün Karacabey yarımkan arap atından başka Türk haralarının

da mükemmele yakın beden ve kemik yapısına sahip bir yarımkarı materyalinin vücude getirildiğini de burada zikretmek gerektir.

Karacabey harası atçılık kolunun memleket at yetiştiriciliğinin ıslahında imkânları nisbetinde vazife gördüğünü kayıtlardan öğrenmekteyiz. Bu bakımdan haranın 1955 yılına kadar memleket dahiline tevzi ettiği safkan yarımkarı arapların sayılarını aşağıda veriyoruz.:

Haranın 1955 yılına kadar dağıttığı safkan ve yarımkarı arap atları:

Verildiği yer	Arap	Yarımkarı arap
Vekâlet aygır depolarına	32	185
İller aygır depolarına	37	108
Diğer haralara	70	91
Süvari okul, v.s.	19	49
Köylüye, yetiştiriciye	14	643
1954 yılında	1	39
1955 yılında	—	38

Çizelgenin tetkikinden ayrıca hara at yetiştirme kolunun ırk vasıfları sabit, dayanıklı yeni bir yarımkarı arap tipi ile halk hayvanlarının ıslahında bizzat onarıcı bir faaliyet göstermekte olduğunu müşahade etmekteyiz. Esasen bu durum, hara için önceden tasavvur edilen bir plân ve programın tatbik neticesidir ki, modern yetiştiriciliğinin de esas budur. Memleketin zirai ve ekonomik şartlarının gerektirdiği at tipi, daha önceden tesbit edilmiştir. Halk hayvanlarının bu ırkla onarma işine ise bu tip harada meydana getirildikten sonra girişilmiştir. Yukarıda da kısaca belirttiğimiz gibi bugünün ekonomik yetiştirme anlayışı da bundan ibarettir.

Biz bu mesaiyi, 33 yıldır üzerinde çalışılan ve halk hayvanlarının ıslahında kullanılan Karacabey yarımkarı arap atlarının (Karacabey atı) gösterdikleri morfolojik karakterleri, emsali yetiştirmelerle mukayese ederek tesbit etmek ve bunların bugün ne durumda bulduklarını öğrenmek maksadıyla yapmaktayız.

Bugüne kadar Karacabey yarımkarı arap atları üzerinde Variati-on - statistique metoduna istinad ederek Batu, S. (3), Bester, D. (4) ve Düzgüneş, O. (6) tarafından muhtelif tarihlerde kıymetli mesailer yapılmıştır. Bu çalışma neticelerini aşağıdaki çizelgede topladık.

Mukayese için de Çukurova yarımkarı arapları üzerinde Peker, M - A., Kutsal (9), Tuna memleketleri yarımkarı arap atlarını inceleyen Madroff, C (12) nin ve Çifteler harası yetiştirmesi yarımkarı arap atları üzerinde tetkik yapan Düzgüneş, O (6) nun elde ettikleri ölçü neticelerinden de faydalandık. Bunları da ayrı çizelgeler halinde veriyoruz.

Üzerinde çalıştığımız materyal ve metot:

1956 yılı içinde yukarıda açıkladığımız gayeler dahilinde KARACABEY harasında Karacabey atı denen yarımkan arap nümunesinden 71 hayvan ölçtük. Bunlar 1934 - 1952 doğumlu idi. Ölçüler tesbit edilirken hayvanlar seçime tabi tutulmadı. Elde ettiğimiz neticeleri emsali diğer yetiştirme neticeleriyle mukayese ederek değerlendirmeye çalıştık. Ölçüler ve ölçü bölgeleri DUERST, U. (7)'in bildirildiği noktalardan 1 — Lydt'in tesviyeli ölçü bastonu, 2 -- Ölçü şeridi, 3 — Ölçü pergelile alınarak tesbit edilmiştir.

Alınan ölçüler Variation - Statistique metodu ile kıymetlendirilmiştir (8). Ayrıca ölçülerin yeri geldikçe relatif değerleri bulunarak bölgenin durumunu tesbit ve mukayesede faydalandık.

Muhtelif tarihlerde Karacabey Yarımkan Arap Atları Üzerinde Muhtelif Araştırmacılar Tarafından Tesbit Olunan Beden Ölçüleri:

	S. Batu tarafından tesbit edilen)	D. Beşter'in tesbit ettiği	D. Düzgeniş'in tesbit ettiği
Mutlak olarak :			
Cidago yüksekliği	152.84 ± 0.3623	152.20 ± 0.185	152.09 ± 0.323
Sırt yüksekliği	144.39 ± 0.3994	143.78 ± 0.184	143.34 ± 0.290
Sağrı yüksekliği	151.87 ± 0.3870	151.76 ± 0.153	151.41 ± 0.270
Kuyruk sokumu yüksekliği	144.63 ± 0.4793	145.64 ± 0.143	145.88 ± 0.294
Göğüs derinliği	66.94 ± 0.2959	69.05 ± 0.088	70.08 ± 0.173
Göğüs genişliği	42.38 ± 0.3747	38.66 ± 0.0183	39.56 ± 0.278
Vücut uzunluğu	147.80 ± 0.9383	151.79 ± 0.0258	152.23 ± 0.404
Ön göğüs genişliği	34.25 ± 0.3567	31.78 ± 0.157	32.16 ± 0.128
Havsala uzunluğu	47.73 ± 0.2925	50.13 ± 0.092	50.42 ± 0.146
Havsala genişliği	44.48 ± 0.0261	43.10 ± 0.153	44.48 ± 0.145
Harkafa genişliği	50.01 ± 0.2228	50.72 ± 0.013	51.78 ± 0.160
Boyum uzunluğu	80.98 ± 0.4358	80.45 ± 0.143	68.91 ± 0.226
Cidago uzunluğu	28.33 ± 0.2869	33.27 ± 0.301	27.53 ± 0.157
Baş uzunluğu	56.22 ± 0.2025	57.39 ± 0.092	57.44 ± 0.170
Alın uzunluğu	19.44 ± 0.1350	22.91 ± 0.124	23.84 ± 0.069

Gözlerin dış açıları arasında

alın genişliği	20.93 ± 0.1238	20.72 ± 0.062	—
Gözlerin iç açısı arası	15.61 ± 0.0756	16.46 ± 0.065	16.72 ± 0.054
Ganaş derinliği	20.00 ± 0.0102	19.43 ± 0.083	21.63 ± 0.095
Göğüs çevresi	173.68 ± 0.3893	171.25 ± 0.309	171.11 ± 0.469
Kulak uzunluğu	19.01 ± 0.0109	17.83 ± 0.100	16.18 ± 0.085
Ön incik çevresi	18.86 ± 0.1485	18.88 ± 0.041	18.19 ± 0.059
Art incik çevresi	20.46 ± 0.1755	20.39 ± 0.095	19.94 ± 0.086
Kuyruk uzunluğu	46.38 ± 0.3713	48.86 ± 0.222	53.85 ± 0.256

Mukayese ettiğimiz yarımkarı arap atlarının beden ölçüleri ise :

	Çukurova harası YK. Arap (9)	Çifteler harası YK. Arap (6)	Tuna memleket leri YK. Arap (12)
Cıdago yüksekliği	149.00 ± 0.3	151.27 ± 0.509	152.46 ± 0.57 A 150.49 ± 0.50 K
Sırt yüksekliği	141.00 ± 0.3	142.14 ± 0.477	147.50 ± 0.70 A 147.10 ± 0.61 K
Sağrı yüksekliği	149.00 ± 0.3	150.14 ± 0.479	151.67 ± 0.52 A 148.85 ± 0.44 K
Kuyruk sokumu yük.	143.00 ± 0.4	143.78 ± 0.479	143.30 ± 0.57 A 142.25 ± 0.52 K
Baş uzunluğu	55.00 ± 0.2	56.29 ± 0.194	60.00 ± 0.53 A 58.40 ± 0.31 K
Beden uzunluğu	146.00 ± 0.4	148.86 ± 0.482	150.52 ± 0.36 A 149.84 ± 0.39 A
Göğüs derinliği	65.00 ± 0.3	70.80 ± 0.327	68.92 ± 0.24 A 67.41 ± 0.39 K
Göğüs genişliği	36.00 ± 0.3	40.65 ± 0.510	40.69 ± 0.37 A 38.67 ± 0.28 K
Göğüs çevresi	171.00 ± 0.6	171.04 ± 0.955	175.54 ± 0.60 A 173.90 ± 0.50 K
Sağrı uzunluğu	49.00 ± 0.2	50.45 ± 0.215	50.43 ± 0.1 A 49.97 ± 0.01 K
Sağrı genişliği	46.00 ± 0.2 (orta) 50.00 ± 0.2 (art)	45.71 ± 0.260	48.98 ± 0.30 A 49.03 ± 0.24 K
Alın uzunluğu	20.00 ± 0.2	24.01 ± 0.086	—
İç göz açıları arası	16.00 ± 0.1	16.76 ± 0.070	—
Dış göz açıları arası	21.00 ± 0.1	—	—
Ganaş derinliği	26.00 ± 0.2	21.35 ± 0.136	—
Kulak uzunluğu	18.00 ± 0.1	15.55 ± 0.178	—
Omuz uçları arası	36.00 ± 0.2	34.99 ± 0.227	—
Harkafa genişliği	—	51.57 ± 0.278	—
Kuyruk uzunluğu	52.00 ± 0.4	55.22 ± 0.425	—
Ön inciş çevresi	19.00 ± 0.1	18.38 ± 0.127	18.89 ± 0.12 A
Ön inciş çevresi	19.00 ± 0.1	18.38 ± 0.127	18.89 ± 0.12 A 18.12 ± 0.11 K
Art inciç çevresi	21.00 ± 0.1	19.83 ± 0.114	—

A = Aygır

K = Kısırak.

Beden bölgelerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi :

Bunların tetkikine geçmeden önce Karacabey yarımkarı arapları

üzerinde tarafımızdan tesbit olunan ölçü neticelerini veriyoruz :

	M ± m	S	V	Min—Max	n
Cidago yüksekliği	153.15 ± 0.31	2.67	1.74	148 — 159	71
Sırt yüksekliği	145.35 ± 0.33	2.82	1.94	139 — 151	
Sağrı yüksekliği	152.36 ± 0.37	3.14	2.06	146 — 158	
Kuyruk sokumu yük.	145.92 ± 0.37	3.12	2.13	139 — 154	
Beden uzunluğu	150.83 ± 0.45	3.83	2.53	143 — 160	
Göğüs derinliği	69.90 ± 0.23	1.94	2.77	65 — 74	
Göğüs genişliği	41.76 ± 0.26	2.19	5.54	36 — 46	
Omuz uçları arası	27.89 ± 0.41	3.50	12.54	20 — 36	
Harkafa genişliği	52.00 ± 0.25	2.16	4.15	46 — 57	
Havsala genişliği	47.14 ± 0.22	1.88	3.98	43 — 54	
Sağrı uzunluğu	48.55 ± 0.32	2.75	5.66	44 — 55	
Cidagi uzunluğu	29.48 ± 0.49	4.17	14.14	19 — 40	
Baş uzunluğu	60.14 ± 0.24	4.02	3.35	56 — 65	
Alın uzunluğu	18.26 ± 0.16	1.35	7.39	15 — 21	
İç göz açıları arası	16.03 ± 0.15	1.26	7.86	14 — 23	
Dış göz açıları arası	21.55 ± 0.16	1.36	6.31	19 — 25	
Ganaş derinliği	20.01 ± 0.28	2.40	11.99	14 — 25	
Ganaşlar arası	12.05 ± 0.14	1.21	10.04	9 — 14	
Boyun uzunluğu	67.80 ± 0.42	4.15	6.12	59 — 76	
Bedenin ön kısım uzunluğu	35.48 ± 0.19	1.58	4.45	32 — 40	
Bedenin orta kısım uzunluğu	68.35 ± 0.59	5.02	7.34	56 — 80	
Bedenin art kısım uzunluğu	45.50 ± 0.47	3.99	8.76	35 — 56	
Kuyruk uzunluğu	49.26 ± 0.36	3.10	6.29	41 — 56	
Göğüs çevresi	180.43 ± 0.58	4.90	2.71	170 — 193	
Kulak uzunluğu	15.72 ± 0.18	1.53	9.73	13 — 20	
Ön incik çevresi	18.80 ± 0.14	1.20	6.38	17,5 — 20	
Art incik çevresi	20.75 ± 0.16	1.36	6.55	19 — 22,5	
Alın genişliği	16.97 ± 0.39	3.35	19.74	11 — 25	
Sırt uzunluğu	54.24 ± 0.39	3.36	6.19	46 — 65	

Baş uzunluğu :

Baş uzunluğu bakımından mukayese ettiğimiz yarımkan arapların 60.14±0.24 sm olup 56 — 65 sm. arasında değişmektedir. Bu ölçü Batu, S.'in bulduğu değerden ortalama olarak 3.92, Düzgünes, O. 2.70, ve Beşter, D.'nin tesbit ettiğinden 2.75 sm daha fazladır. Yani baş uzunluğu Karacabey yarımkanlarında mutlak olarak artmıştır. Aynı ölçü Çifteler yarımkan araplarından 3.85 sm. Çukurova yarımkan araplarından ise 5 sm. daha uzundur. Tuna memleketleri yarımkan aygırlarıyla aynı, fakat kısraklarından 1.7 sm. daha uzundur. Bu duruma

göre, Karacabey yarımkarı araplarında baş uzunluğu en fazladır. Bunları tuna memleketleri yarımkarı arapları takip etmektedir. En kısa başta Çukurova Yk. arap atlarındadır. Çifteler yarımkarıları baş uzunluğu bakımından tuna memleketleri Yk. Arap kısraklarından sonra gelmektedir.

Demek ki, Karacabey Yk. araplarında baş uzunluğu artmıştır. Bunda kullanılan damızlık materyalin rolü olduğunu kabul edebiliriz.

Baş uzunluğu bakımından mukayese ettiğimiz yarımkarı arapların aynı yetiştirme hududları dahilinde olup olmadıkları kontrol edildiğinde Karacabeyle, çiftelerin aynı yetiştirme sınırına malik olmadıkları, fakat Çukurova yarımkarılarla aynı yetiştirme hududuna malik olduğunu görmekteyiz.

Baş uzunluğunun Cidago yüksekliğine nispeti Karacabey yarımkarılarında ortalama olarak % 39.26 dır. Bu, Düzgüneş. O. göre (6) aynı ırkta % 37.95 ± 0.102 , S. Batu'nun bildirdiği değerlere göre ise % 36.78 dir. Çukurova Yk. Araplarında (mutlak değerlerinden hesaplandı) % 36.91 Çifteler yarımkarılarında (6) ise % 37.37 ± 0.133 dür.

Bu değerlerden mutlak ölçü bakımından olduğu gibi relatif olarak yine baş uzunluğunun en fazla Karacabey atlarında olduğu anlaşılmaktadır. Yani baş uzunluğu nispi olarak Karacabeyle de en fazladır. Hattâ Karacabeylelerin nispi baş uzunluğu (Cidagoya göre) Duerst'ün (7) yarımkarılar için bildirildiği (% 38.1) değerden de fazladır.

Baş'ın değerlendirilmesinde boyunla olan nispi değerinde gözönünde bulundurulması gereklidir. Bu nispet Karacabey yarımkarı araplarında ortalama değerlerine göre % 88.70 dir. Aynı nispet O. Düzgüneş tarafından (6) % 83.37 ± 0.289 , Batu, S. göre (3) % 69.42, Dila-ver Beşter'in ölçülerine göre ise (4) % 71.33 dur.

Bu değerlere göre bizim incelediğimiz Karacabey yarımkarı arap materyalında boyun uzunluğunun eski sürüye nazaran kısalmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, başın büyük bir nispi uzunluk göstermesine sebep olmaktadır. Kısaca, Karacabey Yk. arap atlarında baş uzunluğunun artmakta, buna karşılık boyun uzunluğunun kısalmakta bulunduğunu belirtebiliriz.

Gözlerin dış açıları arasında alın genişliği :

Çizelgelerin tetkikinden Karacabey yarımkarı arap atlarında dış göz açıları arasındaki alın genişliği Çukurova yarımkarıları arasında ortalama olarak hemen hiçbir farkın bulunmadığını görmekteyiz. Yine Karacabey atında bu genişliğin ebeveynlerine nazaran artmakta bulunduğunu Batu, S. ve Beşter, D.'in bildirdikleri ölçülerle bizim tesbit ettiğimiz ölçünün karşılaştırmasından öğrenmekteyiz.

Dış göz açıları ile iç göz açıları arasındaki alın genişliği farkı Karacabey yarımkan arap atlarında ortalama olarak 5,52 sm dir. Çukurova Yk. araplarında ise 5.00 sm kadardır. Bu fark, Batu, S.in ölçülerine göre 5,32, Beşter, D.kine görede 4,26 sm. dir.

Demek ki, Karacabey Yk. arap atlarında başın burna doğru daralması dikkati çekecek bir derecede değildir. Çukurova yarımkanları da aşağı yukarı aynı durumu göstermektedirler.

İç göz açıları arasında alın genişliği ise Karacabey yarımkan arap atlarında ortalama olarak 16.03 ± 0.15 sm. dir.

Alın uzunluğu :

Karacabey Yk. araplarının alın uzunluğu ortalama olarak 18.26 ± 0.24 sm. dir. Bu değer, Batu, S.'in ölçüsüne göre 1.18 sm. D. Beşterine göre ise 3.93 daha kısadır. Aynı ölçü, Düzgüneş. O'nun bildirildiğinden de 5.58 sm. kısadır. Demek ki, bizim inceleme yaptığımız materyalda alın uzunluğu önceki Karacabey yarımkan arap sürüsüne nazaran kısalmıştır.

Karacabey yarımkan arap atları, çifteler sürüsünden 5,75 sm. Çukurovalardan ise 1.74 sm. daha kısa alın uzunluğuna malikdirler.

Alın uzunluğunun baş uzunluğuna olan nispeti ortalama değerlerine göre Karacabey, Yk. araplarında % 30.36 dir. Aynı nispet Batu, S. göre (3) % 34.68 ± 0.207 , Düzgüneş. O'kine göre (6) % 41.60 ± 0.127 dir. Beşter, D. bildirildiği ölçülere göre ise % 39.91 dir.

Alın uzunluğunun, baş uzunluğuna göre oranı Çifteler yarımkan araplarında (6) % 42.88 ± 0.185 , Çukurova yarımkan araplarında ise % 36,36 dir.

Demek ki, Karacabey yarımkan arap atlarında relatif değerlere göre alın uzunluğu en kısadır.

Ganaş derinliği :

Çizelgelerin tetkikinden de anlaşılacağı gibi Ganaş derinliği Karacabey Yk. araplarında ortalama olarak 20.01 ± 0.28 sm ile en azdır. Bu ölçü, D. Beşter'in bulduğundan 0.58 sm. S. Batu'nun kinden 0.01 sm daha küçüktür. Aynı ırk üzerinde D. Düzgüneş'in bulunduğu ölçüden ise 1.62 sm daha küçüktür.

Karacabey Yk. arap atlarının ganaş derinliği Çifteler sürüsünden ortalama olarak 1.33 sm. Çukurova yarımkan arap popülasyonundan ise 5.99 sm daha kısadır.

Demek ki, Karacabey Yk. arap atlarında ganaş derinliği hem eski materyala göre hemde mukayese ettiğimiz diğer yarımkanlara nazaran daha az bir derinlik göstermektedirler.

Bilindiği veçhile bu ölçünün tesbiti hayvanların yemden faydalanma kabiliyetinin bilinmesine hizmet eder. Bu bakımdan Çukurova

yarımkarı araplarının daha iyi bir durumda olduğunu söyleyebiliriz.

Ganaş derinliğini kıymetlendirmede baş uzunluğu ile olan oranının bilinmesine de ayrıca ehemmiyet verilir. Bununla baş yapısının zarif (narin) olup olmadığı ve bilhassa derinliğin durumu hakkında daha açık bir fikir varılır.

Ganaş derinliği baş uzunluğunun ortalama değerlerine göre % 33.27 dir. Aynı nispet Çukurova Yk. larında % 47.27, çifteler yarımkarılarında (6) ise % 38.24±0.251 dir. Batu. S.'in tetkik ettiği Karacabey yarımkarılarında ise % 35.63±0.206 dir.

Bu değerlere göre en fazla nispi değer Çukurova Yk. araplarındadır. En küçükte bugünkü Karacabey atlarındadır. Demek ki, en narin yani zarif baş bu değerlere göre Karacabey yarımkarı atlarındadır.

Kulak uzunluğu :

Kulak uzunluğuna ait bildirilen değerlere göre en kısa kulaklı Karacabey Yk. arap atlarıdır. Kulak uzunluğu bakımından Karacabeyler çiftelerle hemen hemen aynı, fakat Çukurovalardan 2,28 sm. kısadır. Çizelgedeki değerlerden bugünkü Karacabeylerin öncekilere nazaran yine kısa kulaklı olduğunu görmekteyiz. Mamafih kulağın uzun veya kısa oluşu daha çok baş uzunluğuna nazaran nispi değerlerinden anlaşılır. Bu oran, Karacabey yarımkarılarında % 26,61, Çukurova Yk. arap atlarında ise % 32.27, Düzgüneş. O'na göre (6) çifteler yarımkarılarından % 28.27 ± 0.312 dir. Bu duruma göre, Karacabey yarımkarı arap atları hem çifteler ve hemde Çukurova yarımkarı arap atlarından daha kısa kulaklıdır.

Cidago yüksekliği :

Cidago yüksekliği karacabey yarımkarı araplarından ortalama olarak 153.15±0.31 sm. olup 148—159 sm. arasında değişmektedir. Sürünün varyasyon emsali ise 1.74 dür. Bu yükseklik, Karacabey yarımkarı arap atlarında S. Batunun bulduğu rakamdan 0,31 sm. Beşter, D. ninkinden 0,95 sm. Düzgüneş, O. bulduğundan ise 1.06 sm. daha fazladır. Bu farkların harada yemleme durumunun islah edilmesile kullanılan damızlıklardan ileri geldiğini sanmaktayız.

Demek ki, Karacabey yarımkarı arap atlarında Cidago yüksekliği artmaktadır. Bu değer, Çukurova yarımkarı araplarından 4.15 sm. Çiftelerden ise 1.88 sm. Tuna memleketleri yarımkarı araplarının kısaraklarından 2.66 sm. aygırlarından 0.69 sm. daha fazladır. Demek ki, yine Karacabey yarımkarıları diğer yarımkarı yetiştirmelerden Cidago yüksekliği bakımından daha fazladır.

Kb. Yk. arap atlarıyla diğer yarımkan arap atlarının aynı yetiştirme hududları dahilinde olup olmadıklarını, başka bir tabirle cidago yüksekliği bakımından görülen farkların biyometrik bir kıymet ifade edip etmediğini araştırdığımız zaman, Çukurova Yk. arap atlarıyla Karacabeylerin aynı yetiştirme hududuna malik olmadığını Çifteler ve Tuna memleketleri Yk. aygırlarıyla ise aynı varyasyon sınırlarına malik olduklarını, fakat Tuna memleketleri Yk. kısraklarıyla aynı yetiştirme sınırına sahip olmadıklarını görmekteyiz.

Sırt yüksekliği :

Karacabey yarımkan araplarında sırt yüksekliği ortalama olarak 145.35 ± 0.33 sm. dir. Bu yükseklik aynı atlarda Batu. S'in bildirdiği değerle hemen hemen aynı eşitliktedir. Fakat D. Beşter'in ve Düzgüneş. O. nin ölçülerine göre sırasıyla 1.57 sm ve 2.01 sm. daha yüksektir. O halde sırt yüksekliği bugünkü materyalda eskiye göre artmıştır.

Karacabey yarımkan arap atlarında tesbit ettiğimiz sırt yüksekliği çifteler yarımkanlarından ortalama 3.21 sm. Çukurovalardan ise 4.35 sm. daha yüksek, fakat tuna memleketleri yarımkan araplarından ortalama olarak 2.15 sm daha kısadır. Buna göre, Karacabey yarımkan arap atlarında sırt yüksekliği Tuna memleketleri yarımkanları hariç, mukayese edilen diğer bütün yarımkan araplardan fazladır.

Sırt yüksekliğini, cidago yüksekliğiyle karşılaştırdığımız zaman karacabeylerde bu iki ölçü arasındaki farkın ortalaması 7.80 sm. dir. Bu ise cidago yüksekliğinin % 5.09 na eşittir. Bu fark, Tuna memleketleri yarımkanlarının kısraklarında 3.39 sm. aygırlarında 4.96 sm. Çifteler yarımkan araplarında 9.13 sm. Çukurova yarımkan arap atlarında ise 8.00 sm. dir.

Bu değerlere göre yarımkan arap atları arasında cidago ile sırt yüksekliği arasındaki en büyük fark Çifteler yarımkan arap atlarıdır. Bunları Çukurova yarımkanları takip eder. En küçük fark ise Tuna memleketleri yarımkan arapları hariç bugünkü Karacabey atıdır.

Sağrı yüksekliği :

Sağrı yüksekliği cidago yüksekliğine göre daha yavaş bir gelişme gösterir. Bu, doğuştan mevcut olan artların yüksek yapılı oluşundan ileri gelmektedir. Normal yapılı atlarda ağırlık merkezi daha çok hayvanın ön tarafındadır. Sağrısı cidagosundan yüksek olanlarda bu, önden geriye kayacaktır. Sağrı hakkında hüküm vermede tavşan bacaklılığın durumunu da gözönünde bulundurmak lazımdır. Binek atları için tavşan bacaklılık makbul sayılmaz. Çünkü hayvanlarda ağırlık merkezi daha öne gidecek ve binicinininki ile birlikte hayvanın bütün vücut ağırlığı ön ayaklara geçecektir ki buda vaktinden evvel ön-

lerin yıpranmasına sebep olmaktadır. Alminas, K. (1) yüksek bacaklılığın biniciye çok ağırlık verdiğini bildirmektedir. Yalnız tavşan bacaklılık soğuk kanlı atlar için bir ırk vasfıdır ve kalıtsaldır.

Çizelgedeki sağrı yüksekliklerine bakarak en fazla yüksekliğin bugünkü Karacabey populasyonunda (152.36 ± 0.37 sm.) olduğunu görmekteyiz. Bu Çifteler yarımkarılarından 2.22 sm. Çukurovalardan ise 3.36 sm. daha fazladır. Karacabeylerin sağrılarının bu defa Tuna memleketleri yarımkarı atlarının hem aygır ve hemde kısraklarından daha fazla bulunduğunu yine çizelgelerdeki değerlerden öğrenmekteyiz.

Sağrı yüksekliğile kuyruk sokumu yüksekliğinin karşılıklı durumuna gelince : Bu iki ölçünün birbirile mukayese edilmesinden maksat sağrının durumu hakkında daha vazih bir bilgi elde etmektir. Karacabey Yk. arap atlarında genel olarak sağrı yüksekliği, kuyruk sokumu yüksekliğinden 6.24 sm. daha fazladır. Bu fark Çifteler Yk. Arap atlarında 6.35 sm, Çukurovalarda ise 6.00 sm. dir. Tuna memleketleri yarımkarı aygırlarında 8.37 sm., kısraklarında ise 6.60 sm. dir. Bu duruma göre, Karacabey yarımkarı arap atlarında müşahade olunan sağrı meyli ile, Tuna memleketleri yarımkarı arap atlarının aygırları hariç ki, bunların sağrı meyilleri daha fazladır. Diğer yarımkarı arasında aşağı yukarı bariz bir fark mevcut değildir.

Şimdi sağrı yüksekliğinin cidago yüksekliğile olan durumunu inceleyelim : Karacabey yarımkarı arap atlarında sağrı yüksekliği cidago yüksekliğinin % 99.48 ine eşittir. Demek ki, Karacabeylerin sağrılarını ile cidago yükseklikleri hemen hemen birbirine eşittir. Aynı nispet Çukurova Yk. arap atlarında ortalama değerlerine göre % 100 dür. Çifteler yarımkarılarında ise (6) % 99.12 ± 0.178 , Tuna memleketleri yarımkarı arap kısraklarında % 98.91, aygırlarında % 99.48 kadardır. Bu değerlere göre, bütün yarımkarı yetiştirmelerde Çukurova harası yarımkarıları hariç, genel olarak cidago yüksekliği sağrı yüksekliğinden ehemmiyetsizde olsa yüksektir.

Demek ki, ortalama değerlere göre bütün yarımkarı arap yetiştirmelerinde tavşan bacaklılık (sağrısı cidagodan ortalama olarak 2-4 sm. yüksek) yok gibidir. Fakat üzerinde inceleme yaptığımız Karacabeyler teker teker elden geçirildiği zaman sağrısı cidago yüksekliğinden 2-6 sm. daha yüksek olan % 12.6 oranında 9 baş hayvanın bulunduğunu gördük.

Stegmann (10) yüksek bacaklılığın önlerin hareketini güçleştireceğini, Stratul (11) ve Bantoiu (2) ise sür'atı artıracığını kaydetmektedirler.

Göğüs derinliği :

Karacabey Yk. arap atlarında göğüs derinliği mutlak olarak 69.90 ± 0.23 sm. dir. Aynı ırk üzerinde Düzgüneş, O. ve Beşter, D.'in tesbit ettiği değerlerle bizim bulduğumuz değer arasında fark yok gibidir (çizelgelere bak). Yalnız aynı atlar üzerinde Batu, S.'in bulunduğu değerle bizim bulduğumuz değer arasında fark vardır. Bu fark 2.96 sm. kadardır. Yani Batu, S.'in karacabey yarımkanları üzerinde tetkik yaptığı tarihten bizim inceleme yaptığımız tarihe kadar göğüs derinliği ortalama olarak 2.96 sm. artmış durumdadır.

Karacabey Yk. araplarının göğüs derinliklerini diğer yarımkan yetiştirmelerle mukayese ettiğimizde Karacabeylerin Çukurova yarımkan araplarından 5.90 sm. Tuna memleketleri aygırlarından 0.98 sm. kısraklarından 2.49 sm. daha derin olduğunu görürüz. Buna karşılık Çiftelerden 0.91 sm. daha az derinlikte olduğunu müşahade etmekteyiz. Demek ki, Karacabey yetiştirmesi yarımkan araplarıyla Çukurovalar arasında göğüs derinliği bakımından mühim bir farkın varlığı göze çarpmaktadır.

Göğüs derinliğinin cidago yüksekliğine göre oranı Karacabey Yk. arap atlarında % 45.64, Çukurova yarımkanlarında ise % 43.62, Tuna memleketleri aygırlarında % 45.20, kısraklarında % 44.79 dur. Düzgüneş, O. (6) çifteler yarımkan araplarında bu oranı % 46.81 ± 0.149 olarak tesbit etmiştir. Bu değerlerden göğüs derinliğinin yine Çukurova yarımkan arap atlarında en az derin olduğu görülmektedir. Karacabey ile Tuna memleketleri yarımkan arapları birbirinin aynıdır.

Tetkik ettiğimiz popülasyonda göğüs derinliğinin cidago yüksekliğine oranı % 50 olan hiçbir hayvan bulamadık. At yetiştiriciliğinde % 50 nispetini gösteren hayvanlar derin göğüslü ve normal proporti-onlu olarak kabul edilir. Bu bakımdan göğüs derinliğinin cidago yüksekliğine göre nispeti önemlidir. Oran % 50 den ne kadar küçük olursa hayvanlarda o kadar yüksek bacaklı ve bu yüzden mukavemetsiz olurlar. Hattâ Disselhorst (5) böyle hayvanların damızlıkta kullanılmasını tavsiye etmektedir. Bu görüş içinde yalnız Çukurova yarımkan araplarının diğer yarımkan araplara nazaran daha uzun bacaklı olduklarını belirtebiliriz.

Göğüs genişliği :

Göğüs genişliği Karacabey yarımkan arap atlarında diğer yarımkanlara göre en fazladır. Bu fazlalık, Çukurovalardan 5,76 sm. Çiftelerden 1.11 sm. Tuna memleketleri yarımkan kısraklarından 2.09 sm. aygırlarından ise 1.07 sm. kadardır. Bugünkü Karacabeylerin Batu, S.'in üzerinde çalıştığı Karacabeylerden 0.62 sm. daha az geniş olduğunu, buna karşılık bester, D. bulduğundan ise 3.1 sm. Düzgüneş-O.'nunkinden 2,20 sm. daha fazla geniştir.

Göğüs genişliğini değerlendirmede göğüs genişliğinin, göğüs derinliğine olan nispetini de bilmeye ihtiyaç vardır. Bu nispet ortalama değerlerine göre Karacabey Yk. atlarında % 59.74, Çukurovalarda % 55.38, Tuna memleketleri yarımkarı arap kısıraklarında % 57.36 ve aygırlarında ise % 59.03 dır. Aynı oran çifteler yarımkarı araplarında % 57.90 ± 0.690 (6) dır. Duerst (7) aynı oranın ağır ırklar için % 61, orta yarımkarılar için, % 57 ve hafif ırklar için ise % 53 olduğunu bildirmektedir. Buna göre, Karacabey yarımkarı arap atları orta yarımkarılarla ağır ırklar arasındadır.

Göğüs şeklinin durumunu tesbit etmede göğüs genişliğinin harkafa genişliğine olan oranından faydalanılır. Bu oran Kb. Yk. arap atlarında % 80.30, Çukurovalarda % 72.00 ve çifteler yarımkarılarında (6) % 79.33 ± 0.820 dir. Bu duruma göre Karacabey yarımkarı arap atlarının diğer yarımkarı atlara nazaran arkadan öne doğru daralması'nın daha az olduğunu müşahade etmekteyiz.

Göğüs genişliğinin mutlak ve nispi değerleri bakımından ön göğüs genişliği ile olan durumunu incelediğimiz vakit Karacabeylerde göğüs genişliğinin mutlak olarak 13,87 sm, omuz uçları arasından fazla geniş olduğu, nispi olarak yani ön göğüs genişliği, göğüs genişliğinin % 66.78 ne eşit bulunduğunu tesbit etmekteyiz. Bu ölçüler Çukurova yarımkarılarında sırasıyla 0.00 sm ve % 100 dır. Çiftelerde ise 5.61 sm. ve % 86.18 dir. Buna göre Karacabey atlarında göğüsten omuz uçları arasına doğru olan daralma çifteler yarımkarı atlarına nazaran daha azdır.

Çukurova yarımkarı arap atlarında bu daralmanın bulunmadığı çizelgelerdeki değerinden anlaşılmaktadır.

Ön göğüs genişliği :

Bu ölçü, mutlak değerlere bakılınca Karacabey yarımkarı arap atlarında en dardır. Karacabeylerin ön göğüs genişliği çifteler yarımkarılarından 7,10 sm. Çukurova yarımkarılarından ise 8.11 sm. daha azdır. Karacabey yarımkarı atı yetiştiriciliğinde bu nokta üzerinde durulmasına dikkati çekmek isteriz. Zira karacabeyler üzerinde muhtelif zamanlarda tesbit edilen ölçü değerleri de bulduğumuz değerden farklıdır. Batu, S.'in ölçüsü 6,31 sm. Beşter'inki 3.89 sm. Düzgünes'in ki ise 4.27 sm. daha fazladır.

Bu değerlerden Karacabey yarımkarı arap atı nesillerinde ön göğüs genişliğinin darlaşmaya başladığı anlaşılmaktadır.

Omuz uçları arası genişliğinin harkafa genişliğine nisbeti Karacabey Yk. araplarında % 53,63, Çukurovalarda % 72, Çifteler sürüsünde ise (6) % 68.45 ± 0.461 dir. Burada da Karacabeylerin çiftelerden

ve Çukurova yarımkan araplarından dar bir ön göğüse sahip olduğu görülmektedir.

Demek ki, Karacabey yarımkan arap atlarında ön göğüs genişliğinin gerek mutlak ve gerekse relatif değerleri olsun yeter derecede değildir. Bilâkis daralmaya doğru bir başlama vardır. O halde yetiştirilmede damızlık seçimine ve idmana önem vermek lâzımdır.

Harkafa Genişliği (Pelvis) :

Çizelgelerdeki değerlerden en geniş pelvis yapısına Karacabeylerin malik olduğu görülmektedir. Bu genişlik, Çukurova yarımkan araplarından ortalama 2 sm. çiftelerden ise 0.43 sm. daha fazladır. Tesbit ettiğimiz harkafa genişliği Batu, S. bulduğundan 1.99 sm. Beşter, D. bildirdiğinden 1.28 sm. ve Düzgüneş, O. tesbit ettiğinden ise 0.22 sm. daha fazladır.

Alminas, K. (1) ve Duerst'e göre (7) çok geniş pelvis yapısı süratle engel olur. Yine Duerst'e göre geniş pelvis ağır çekim hayvanları için faydalıdır. Zira böyle yapılı hayvanlarda denge daha düzgündür.

Harkafa genişliğinin beden uzunluğuna göre nispetine gelince : Bu nispete Duerst (7) Harkafa indeksi adını vermektedir. Harkafa indeksi, Karacabey yarımkan araplarında % 34.48 Çukurovalarda % 34.25 ve çiftelerde ise (6) % 34.58 ± 0.177 dir. Bu değerlere baktığımız zaman harkafa indeksinin bütün yarımkan yetiştirmelerde aynı olduğunu görmekteyiz. Bilindiği veçhile harkafa genişliği tali cinsiyet vasıflarındandır. Bu bakımdan kısraklar eneklere nazaran tabiatla daha geniş yapılı olacaklardır.

Sağrı (havsala) genişliği :

Tuna memleketleri yarımkan arap atları hariç diğer bütün yarımkan yetiştirmelerine nazaran Karacabey yarımkanlarının sağrı genişliği daha fazladır. Bu fark çiftelere göre 1.43 sm. Çukurovalara göre 1.14 sm. dir. Yani Kb. Yk. Araplarında sağrı daha fazla geniştir. Tuna memleketleri yarımkan arap aygırları Karacabeylerden 1.84 sm. kısrakları ise 1.89 sm. daha geniştir.

Havsala genişliği bugünkü Karacabey atlarında Batu, S. tesbit değerden 2.66 sm. Beşter'inkinden 4.04 sm. Düzgüneş'in bildirdiğinden 2.66 sm. daha fazladır. Demek ki, Karacabey generasyonlarında havsala genişliği artmaktadır. Burada hemen bakım ve beslemenin havsala genişliği üzerinde fazla müessir olduğunu belirtmek isteriz. Genel olarak bütün at ırklarında havsala genişliği harkafa genişliğinden daha dardır.

Sağrı genişliğini değerlendirmede bu ölçünün Pelvis genişliğiyle olan mukayesesine ihtiyaç vardır. Bu, sağrı yapısının meyil derecesini tayinde rol oynar. Karacabey yarımkan araplarında sağrı genişliği

pelvis genişliğinde ortalama olarak 4.86 sm. daha az geniştir. Bu fark, Çukurova yarımkarılarında 4 sm. Çifteler Yk. araplarında ise 5.86 sm. dir.

Bu durumuna göre sağrının arkaya doğru daralması en fazla Çukurova, en az da Çiftelerdedir. Karacabeyler ikisi ortası bir durum gösterirler. Demek ki, en düşük sağrı Çukurova yarımkarı araplarıdır. Bunlara nazaran Kb. Yk. arapları daha az düşük sağrıya maliktirler.

Beden uzunluğu :

Beden uzunluğu bakımından Tuna memleketleri yarımkarı arap atlarıyla Karacabeyler arasında fark yok gibidir. Fakat Çifteler yarımkarıları 1.97 sm. Çukurova Yk. arapları 4.83 sm. daha kb. Yk. Arap atlarından kısa yapıdırlar. Batu S.'in Karacabey yarımkarı araplarında bulduğu değer bizim incelediğimiz Karacabey materyalına nazaran 3.03 sm. daha azdır. Yani o günkü Karacabeyler daha kısa beden uzunluğuna sahiptiler. Buna karşılık Beşter, D.'nin ve Düzgüneş, O.'nın tesbit ettikleri değerler bugünkü Karacabeylerden ortalama olarak sırasıyla 0.96 sm. ve 1.40 sm. daha fazladır. Bunlara görede bugünkü Karacabey materyalında eskiye nazaran bir kısalma başlamıştır. Bize göre bu, birtarıftan kullanılan damızlıklardan diğeri taraftanda ölçünün aletle tesbiti esnasında yapılan küçük hatalardan ileri gelmektedir. Çünkü beden uzunluğunun aletle tesbiti tam bir ufki hat halinde değil biraz eğik olarak yapılır. Esasen eldeki rakam farklarının küçüklüğü de bu görüşü destekleyeci mahiyettedir.

Beden uzunluğunun cidago yüksekliğine olan nispeti Karacabey yarımkarı araplarında ortalama değerlerine göre % 98.48, Çukurovalarda % 97.98, Tuna memleketleri Yk. araplarının aygırlarında % 98.73, kısraklarında ise % 99.56 dir. Aynı nispet çifteler yarımkarılarında (6) % 98.45±0.345 dir. Bu durumuna göre beden uzunluğunu bütün yarımkarı arap yetiştirmelerinde aşağı yukarı aynı oldukları anlaşılmaktadır. Yalnız Tuna memleketleri kısraklarında beden kare şekline yaklaşmış gözükmektedir. Diğeri ise yatay dik dörtgen şeklindedir.

Beden uzunluğunun göğüs çevresine olan oranına Fransızlar vücut indeksi adını verirler (7). İndeksi 90 olanlar uzun, 87 - 88 olanlar orta 85 den aşağı olanlar ise kısa yapılı kabul edilirler. Bu duruma göre Karacabeyler (% 83,59) kısa yapılı, Çukurova % 85.38) ve Çifteler Yk. arap atları (% 87.03) orta yapılı tipe dahil demektir. Bu indekse göre hayvanları guruplara ayırmak bizce biraz zordur. Çünkü indeks hayvanların vücutlu olmalarından değil, göğüs çevresinin büyük ve küçük oluşundan ötürü değişmektedir.

Cidago uzunluğu :

Memleketimiz yarımkan arap atları arasında en fazla cidago uzunluğuna Çukurova harası yetiştirmesi sahiptir. Bu, Karacabeylerden ortalama olarak 0.19 sm. fazladır. Çifteler ve Karacabeyler aynı uzunluktadır.

Binek atları için yüksek ve uzun cidago makbuldür.

Cidago uzunluğunun cidago yüksekliğine nispeti Karacabey Yk. araplarında % 19.24, Çukurovalarda % 20.13 ve Çiftelerde ise (6) % 19.83 ± 0.198 dir. Bu değerlere göre Karacabeylerin cidago uzunlukları en kısadır.

Cidago uzunluğunun beden uzunluğuna olan oranı ise Karacabeylerde % 19.54, Çukurovalarda % 20.54 ve Çifteler yarımkan araplarında % 20.17 ± 0.201 dir (6). Beden uzunluğuna göre de yine Karacabey yarımkan araplarında cidago uzunluğu en kısadır.

Sağrı uzunluğu :

Sağrı uzunluğu yarımkan araplarımız arasında en kısa Karacabey Yk. arap atlarındadır (48.55 ± 1.32). Bu kısalık, Çukurovalardan 1.55 sm. çiftelerden 1.90 sm. Tuna memleketleri yarımkan arap aygırlarından 1.88 sm. kısraklarından ise 1.42 sm. dir.

Tetkik ettiğimiz Karacabey materyalında Batu, S.'in daha önce bulduğu değerle bizim bulduğumuz arasında çok ehemmiyetsiz bir fark vardır. Fakat Düzgüneş, O ve D. Beşterin tesbit ettikleri rakam 2 sm. kadar daha fazladır.

Demek ki, Karacabey yarımkanlarında sağrı uzunluğu Batu, S.'in çalıştığı tarihten Düzgüneş, O.'nin inceleme yaptığı zamana kadar artmış fakat oğünden bizim inceleme yaptığımız tarihe kadar yaşamış olan Karacabey nesillerinde kısalmaya başlamıştır (çizelgelere bak).

Şimdi sağrı uzunluğunu harkafa genişliği ile karşılaştıralım. Genel olarak harkafa genişliğinin havsala uzunluğundan Karacabey atlarında 3.45 sm. Çukurovalarda 1.00 sm. çiftelerde ise 1.12 sm. daha fazla olduğu görülmektedir.

Sağrı uzunluğu Karacabey Yk. arap atlarında harkafa genişliğinin % 93.36, Çukurovalarda % 98.00 ve Çiftelerde (6) % 98.32 ± 0.507 ne eşittir. Demek ki, sağrı uzunluğu bu nispetlere göre Karacabeyler en kısadır. Sağrı uzunluğunun cidago yüksekliğine göre nispetine gelince : Bu nispet Karacabeylerde % 31.70, Çukurovalarda % 32.88, Tuna memleketleri yarımkan araplarının aygırlarında % 33.07, kısraklarında % 33.20 ve Çifteler Yk. Araplarında ise (6) % 33.37 ± 0.156 dir.

Demek ki, Karacabey yarımkan araplar bu nispete görede en geri durumdadır.

Göğüs çevresi :

Göğüs çevresi bakımından Karacabeyler Çukurova yarımkarılarından ortalama olarak 9.43 sm. Çiftelerden 9.39 sm. Tuna memleketleri aygırlarından 4.89 sm. kısraklarından 6.53 sm. daha geniştir.

Göğüs çevresinin cidago yüksekliğine oranı, Karacabeylerde % 117.81 Çukurovalarda % 114.76, Tuna memleketleri kısraklarında % 115.54, aygırlarında % 115.13 dır. Çifteler sürüsünde ise % 113.15±0.589 dır (6). Demek ki, göğüs çevresi relatif değerlere görede en fazla Karacabey yarımkarı arap atlarındadır.

Ön ve art incik çevresi :

Karacabey yarımkarı araplarında ön incik çevresi Çukurova ve Tuna memleketleri yarımkarı araplarının aygırlarından sonra en kalındır. Yani Karacabey Yk. araplarında ön incik Çukurovalardan 0.11 sm. Tuna memleketleri aygırlarından 0.09 sm. daha ince fakat çiftelerden 0.51 sm. Tuna yetiştirilmesi kısraklarından ise 0.77 sm. daha kalındır.

Ön incik çevresi üzerinde Batu, S. Beşter, D. ve Düzgüneş. O. tarafından tesbit edilen değerlerin bugünkü değerlerle aşağı yukarı aynı olduğunu görmekteyiz.

Ön incik çevresinde olduğu gibi art incik çevresi de en kalın olarak Çukurova yarımkarı araplarındadır. Bunu, sırasıyla Karacabey ve Çifteler yarımkarıları takip ederler. Karacabeyler art incik çevresi bakımından Çiftelerden 0.92 sm. daha kalın fakat Çukurovalardan 0.25 sm. daha incedir.

Ön incik çevresinin cidago yüksekliğine nispeti Karacabeylerde % 12.17, Çukurovalarda % 12.75, Çifteler ise (6) % 12.20±0.56 dır.

Art incik'in cidago yüksekliğine göre nispeti ise Karacabey yarımkarı araplarında % 13.54, Çukurovalarda % 14.09 ve Çiftelerde (6) % 13.22±0.069 dur. Bu nispetlere göre ön incikin kalınlığı bakımından yarımkarıları arasında farkın olmadığı, fakat art incik'in nispeti ne göre Çukurovaların en kalın, Çiftelerle Karacabeylerin aynı olduklarını müşahade etmekteyiz.

Ön incik çevresinin göğüs çevresine göre nispetine gelince : Bu nisbet Karacabeylerde % 10.41, Çukurovalarda % 11.11 ve çiftelerde (6) % 10.87±0.057 dir.

Bu duruma göre Karacabeylerle Çiftelerin aynı, fakat Çukurovaların biraz daha kalın olduğu görülmektedir.

Neticeler :

1 — Karacabey atı denen nümune, Karacabey harasında meydana getirilmiş bir yarımkan araptır. Bu maksatla, harada mevcut yerli ve karışık kanlı kısıraklarla 1924 yılında faaliyeti tatil edilen Çifteler harası damızlık materyali kullanılmıştır. Bu dişi damızlık materyale devamlı olarak Safkan arap aygırları verilmiştir ve 1924 tarihinden (harada bu hususta kesin bir tarih veyahut kayıt bulamadık) 1950 yılına kadar devam etmiştir. Bugün Karacabey atı dediğimiz tip kendi aralarında birleştirilerek çoğaltılmaktadır. Sabit bir at nümunesi haline geldiği kabul edilmektedir.

2 — A) Karacabey yarımkan arap atlarında baş uzunluğu artmıştır. Boyun uzunluğu ise eski materyale nazaran kısalmıştır.

B) Başın burna doğru daralması fazla değildir

C) Alın uzunluğu bugünkü Karacabey popülasyonunda evvelkilere nazaran gerek mutlak ve gerekse relatif değerler bakımından azalmıştır.

D) Karacabey yarımkan araplarında ganaş derinliği hem eski materyale, hemde diğer yarımkan arap yetiştirmelerine nazaran daha azdır. Yarımkanlar arasında en narin (Zarif) baş, Karacabey yarımkan atlarındadır.

3 — A) Karacabey yarımkan araplarında cidago yüksekliği eski popülasyonlara nazaran artmıştır. Sırt ve sağrı yükseklikleri de artmıştır. Yalnız sağrı yüksekliği Karacabeylerde diğer yarımkanlarımıza nazaran fazladır. Sağrı meyli bakımından bizim yarımkanlar arasında bu ölçüye göre fark yok gibidir.

B) Karacabey yarımkan arapları arasında % 12.6 nispetinde tavşan bacaklılık tesbit edilmiştir. «Sağrı cidagosundan 2-4 sm. daha yüksek».

4 — A) Karacabey yarımkan arap atlarında göğüs derinliği ve genişliği artmıştır. Göğüs genişliği en fazla olan yarımkan nümune Karacabeylerdir. Karacabeylerde arkadan öne doğru olan daralma ise diğerlerine nazaran daha azdır. Göğüsten omuz uçlarına doğru olan daralma çifteler yarımkanlarında daha azdır.

B) Karacabey yarımkan arap atlarında ön göğüs genişliği gerek mutlak gerekse relatif değerleri bakımından olsun geri durumdadır.

6 — A) Beden uzunluğu bugünkü Karacabey yarımkan araplarında kısalmaya başlamıştır. Beden genel olarak yatay dikdörtgen şekli-

Ayrıca Karacabey yarımkarı arap nesillerinde bu bölge darlaşmaya başlamıştır.

5 — A) Harkafa genişliği en fazla Karacabey yarımkarı araplarındadır.

B) Sağrı genişliği ise bu tipte artmaya başlamıştır.

C) Sağrının arkaya doğru daralması, Karacabey yarımkarı arap atlarında orta derecededir. En fazla daralma yani sağrı düşüklüğü Çukurova yarımkarı arap atlarındadır. ni göstermektedir.

B) Karacabey yarımkarı arap tipinde sağrı uzunluğu kısalmaya başlamıştır. Yarımkarılar arasında en kısa sağrı uzunluğu bizim Karacabey yarımkarı arap atlarındadır.

7 — Ön incik çevresi Karacabey yarımkarı araplarında orta kalınlıktadır. Çukurovalar bunlardan daha iyi durumdadır. Ön incik bakımından evvelki Karacabey yarımkarı atlarla bugünküler arasında fark yoktur. Aynı durum art incik çevresi içinde bahis konusudur.

Zusammenfassung :

Das sogenannte Karacabey - pferd, welches im Gestüt Karacabey seit 1924 gezüchtet wird, ist ein Araberhalbblut. Um dieses Pferd herauszuzüchten, wurden von Çifteler-Gestüt geliefertes und in Karacabey vorhandener Pferdmaterial mit Araberhengst gekreuzt. Mann kann diese Zucht schon als ein konsolidierte Typ einnehmen.

Nach unserem neuen Körpermessungen sind die Widerrist—, Rücken- und Kreuzhöhe, Kopflänge, Brusttiefe und Brustbreite zunehmender in Vergleich zu den alten Messungen erhöht worden. Dagegen ist die Hals- und, Stirnlänge, Bugspitzenbreite, Körper- und Kreuzlänge weniger als beim alten Karacabey pferde.

Die Ergebnisse der Messungen des Karacabey - Halbblutaraberpferdes sind in den obigen Tabellen angegeben.

L I T E R A T Ü R

- 1 — **Alminas, K :** (1939) Zeitschrift für die Züchtung und Züchtungsbiologie Band 43. Verlag, Paul Parey, Berlin.
- 2 — **Bantoiu, C :** (1922) Messungen an Trabern und die Beurteilung der Leistungsfähigkeit auf Grund der mechanischen Verhältnisse, Inaug-Diss, Berlin.

- 3 — **Batu, S :** (1939) Karacabey yarımkan araplarının beden ölçüleri üstünde araştırmalar, S. 5-52, Yüksek ziraat Enstitüleri çalışmalarından sayı, 91 Ankara.
- 4 — **Beşter, D :** (1946) Türk Veteriner cemiyet dergisi, S. 43-45, Yıl. 16, Kasım sayı : 10, İstanbul.
- 5 — **Disselhorst, L :** (1940) Die Beurteilungslehre des Pferdes, S.7, Berlin
- 6 — **Düzgüneş, o :** (1953) Türkiye hayvan yetiştirme müesseselerinde saf ve yarımkan arap atlarının yetiştirme, vücut yapılışı ve verimleri ile bunların birbirleriyle mukayeseleri, S. 77-192, A.Ü. Z. Fak. Yayınları 38, Ankara
- 7 — **Duesrt, U. J. :** (1922) Die Beurteilung des Pferdes, S. 105-334, Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart.
- 8 — **Kronaceher, C :** (1924) Allgemeine Tierzucht, 2, Anhang, S. 1-39, Verlag Paul Parey, Berlin
- 9 — **Peker, M :** A. Kutsal (1955) Türk Veteriner Hekimleri Derneği Dergisi, Sayı 106/107, Ankara.
- 10 — **Stegmann, P :** (1926) Die Beurteilungslehre des Pferdes, S. 69-64, Hannover
- 11 — **Stratul, J :** (1922) Biometrische Untersuchungen an Vollblutpferden mit Rückschlüssen auf Rennleistung, Inaug-Diss. Berlin.
- 12 — **Madroff, C :** (1937) Zeitschrift für die Züchtung und Züchtungsbiologie Band, (30), Verlag, Paul Parey, Berlin.